

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Фінансове планування та бюджетування

Шифр та назва спеціальності

072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Інститут

ННІ Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу

Освітня програма

Фінанси і банківська справа,

Кафедра

Обліку і фінансів (205)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

6

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Давидюк Тетяна Вікторівна

tetiana.davydiuk@khpі.edu.ua

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ "ХПІ"

Авторка та співавторка понад 200 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Управлінський облік», «Стратегічний управлінський облік», «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством», «Фінансове планування та бюджетування».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Спрямована на отримання теоретичних і практичних знань в області діагностики і планування діяльності суб'єктів господарювання. Оволодіння перспективними аналітичними методами досліджень для вирішення проблем і вивчення актуальних напрямків планування фінансово-економічного стану підприємств, бюджетування

Мета та цілі дисципліни

Сформувати системний погляд щодо місця систем бюджетування як управлінської технології діяльності підприємства; проаналізувати порядок структуризації підприємства для цілей бюджетування; сформувати у студентів навички щодо порядку складання та взаємоузгодження операційних та фінансових бюджетів, а також організації бюджетного процесу та автоматизації процесу бюджетування на підприємстві.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Індивідуальне завдання у формі курсового проекту. Підсумковий контроль – екзамен.

Компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.

- ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК10. Здатність працювати у команді.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК12. Здатність працювати автономно.
- ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
- СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
- СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
- СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.
- СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.
- СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Результати навчання

- ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.
- ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.
- ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.
- ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.
- ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
- ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 24 год., практичні заняття – 24 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Фінанси", "Фінанси підприємств".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми (питання), а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Планування як інструмент управління

Інформація для планування і управління. Види і фази планування. Системи планування на підприємстві.

Тема 2. Сутність бюджетного методу управління підприємством

Поняття бюджету підприємства і процесу бюджетування. Функції та завдання бюджетування. Характеристики процесу бюджетування.

Тема 3. Типологія бюджетів підприємства. Бюджетні піраміди

Основні підходи до класифікації бюджетів підприємства. Ієрархічна структура бюджетів підприємства. Бюджетна піраміда. Ризики в бюджетуванні та шляхи їх мінімізації.

Тема 4. Структуризація підприємства для цілей бюджетування

Поняття фінансової структури підприємства. Формування фінансової структури підприємства. Принципи узгодження структури бюджетів підприємства з його фінансовою структурою.

Тема 5. Складання та взаємоузгодження операційних бюджетів

Види операційних бюджетів та їх особливості. Методичні основи підготовки операційних бюджетів. Розробка бюджету продажів. Методи прогнозування обсягу продаж, вибір цінової стратегії. Розробка бюджету виробництва. Складання бюджету прямих витрат на матеріали. Розробка бюджету прямих витрат на оплату праці. Складання бюджету амортизаційних відрахувань. Бюджет загальноновиробничих витрат. Бюджет витрат на збут. Бюджет управлінських витрат. Бюджет податкових платежів. Бюджет виплат по фінансовій діяльності. Формування зведеного бюджету доходів і витрат.

Тема 6. Формування фінансових бюджетів підприємства

Види фінансових бюджетів і принципи їх побудови. Бюджет руху грошових коштів як інструмент управління грошовими потоками. Бюджет капіталовкладень. Особливості складання розрахункового балансу.

Тема 7. Контроль виконання бюджетів та оцінювання виконання бюджетів

Сутність та завдання проведення бюджетного контролю на підприємстві. Загальна сема оцінювання виконання бюджету. Методика оцінювання виконання бюджетів за відхиленнями. Сутність та основні методи факторного аналізу бюджетних відхилень. Оцінка результатів діяльності центрів відповідальності. Мотивація в бюджетуванні.

Тема 8. Формування системи бюджетування на підприємстві

Система бюджетування на підприємстві та взаємозв'язок її складових елементів. Інформаційна база для бюджетування. Основні варіанти побудови системи бюджетування. Взаємозв'язок фінансового, правлінського обліку та обліку виконання бюджетів.

Тема 9. Організація бюджетного процесу на підприємстві

Учасники процесу бюджетування на підприємства та їх функції. Регламентація функціонування системи бюджетування на підприємстві за структурою об'єктів бюджетування. Регламентація процесу бюджетування у часі. Бюджетний цикл і бюджетний процес.

Тема 10. Автоматизація процесу бюджетування на підприємстві

Особливості автоматизації процесу бюджетування на підприємстві залежно від принципів його облікової політики. Типи комп'ютерних програм, які використовуються для автоматизації системи бюджетування на підприємстві. Проблеми автоматизації бюджетування на підприємстві.

Теми практичних занять

Тема 1. Планування як інструмент управління

Інформація для планування і управління. Види і фази планування. Системи планування на підприємстві.

Тема 2. Сутність бюджетного методу управління підприємством

Поняття бюджету підприємства і процесу бюджетування. Функції та завдання бюджетування. Характеристики процесу бюджетування.

Тема 3. Типологія бюджетів підприємства. Бюджетні піраміди

Основні підходи до класифікації бюджетів підприємства. Ієрархічна структура бюджетів підприємства. Бюджетна піраміда. Ризики в бюджетуванні та шляхи їх мінімізації.

Тема 4. Структуризація підприємства для цілей бюджетування

Поняття фінансової структури підприємства. Формування фінансової структури підприємства. Принципи узгодження структури бюджетів підприємства з його фінансовою структурою.

Тема 5. Складання та взаємоузгодження операційних бюджетів

Види операційних бюджетів та їх особливості. Методичні основи підготовки операційних бюджетів. Розробка бюджету продажів. Методи прогнозування обсягу продаж, вибір цінової стратегії. Розробка бюджету виробництва. Складання бюджету прямих витрат на матеріали. Розробка бюджету прямих витрат на оплату праці. Складання бюджету амортизаційних відрахувань. Бюджет загальноновиробничих витрат. Бюджет витрат на збут. Бюджет управлінських витрат. Бюджет податкових платежів. Бюджет виплат по фінансовій діяльності. Формування зведеного бюджету доходів і витрат.

Тема 6. Формування фінансових бюджетів підприємства

Види фінансових бюджетів і принципи їх побудови. Бюджет руху грошових коштів як інструмент управління грошовими потоками. Бюджет капіталовкладень. Особливості складання розрахункового балансу.

Тема 7. Контроль виконання бюджетів та оцінювання виконання бюджетів

Сутність та завдання проведення бюджетного контролю на підприємстві. Загальна сема оцінювання виконання бюджету. Методика оцінювання виконання бюджетів за відхиленнями. Сутність та основні методи факторного аналізу бюджетних відхилень. Оцінка результатів діяльності центрів відповідальності. Мотивація в бюджетуванні.

Тема 8. Формування системи бюджетування на підприємстві

Система бюджетування на підприємстві та взаємозв'язок її складових елементів. Інформаційна база для бюджетування. Основні варіанти побудови системи бюджетування. Взаємозв'язок фінансового, правлінського обліку та обліку виконання бюджетів.

Тема 9. Організація бюджетного процесу на підприємстві

Учасники процесу бюджетування на підприємства та їх функції. Регламентація функціонування системи бюджетування на підприємстві за структурою об'єктів бюджетування. Регламентація процесу бюджетування у часі. Бюджетний цикл і бюджетний процес.

Тема 10. Автоматизація процесу бюджетування на підприємстві

Особливості автоматизації процесу бюджетування на підприємстві залежно від принципів його облікової політики. Типи комп'ютерних програм, які використовуються для автоматизації системи бюджетування на підприємстві. Проблеми автоматизації бюджетування на підприємстві.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у форму курсового проекту, що містить дві частини: теоретичну та практичну. У курсовому проекті студент повинен показати знання, правильне розуміння та вміння працювати з інформаційними джерелами, аналізувати цифрові дані, самостійно викладати особисту точку зору, узагальнювати теоретичний і практичний матеріал, робити висновки та пропозиції.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Фінансове планування та бюджетування: Конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей / Укл. Т.В. Давидюк. – Харків: НТУ «ХПІ», 2023. – 140 с.
2. Бюджетування в управлінні: конспект лекцій [Електронний ресурс] / Скоробогатова Н. Є. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 155 с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник. К. ЦНЛ.2020. 534с.
4. Гуцаленко Л. Управлінський облік: навчальний посібник. К.ЦНЛ. 2020. 370 с.
5. Задорожний, З.-М. В. Управлінський облік : приклади, задачі, тести [Текст] : навч. посіб. / З.-М. В. Задорожний, І. Я. Омецінська, Л. Т. Богуцька. - 2-ге доповн. і переробл. - Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 211 с.
6. Управлінський облік: [навчальний посібник] / Фоміна О.В., Мошковська О.А., Августова О.О.- Київ: КНТЕУ, 2021. 228с.
7. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Фінансове планування та бюджетування» для студентів економічних спеціальностей / Укл. Т.В. Давидюк. – Харків: НТУ «ХПІ», 2023. – 62 с.
8. Михальська О. Л., Швець В. Г. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат: монографія; КНУ. Київ : Кондор, 2019. 224 с.
9. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного менеджменту [Текст] : навч. посібник / В. І. Ганін, С. О. Кузнецова, І. М. Клімович ; ХТЕІ КНТЕУ. - Харків : ЛІДЕР, 2017. - 266 с. (бібліотека НТУ «ХПІ»).
10. Патрин Г.О. Управлінський облік: підручник. Львів. Видавництво Львівської політехніки. 2017. 340 с.
11. Петренко М. І., Драбовський А. Г., Іванюта П. В., Петренко В. М. Бюджетування на підприємстві : підручник. Вінниця : ТОВ "Меркьюрі-Поділля", 2022. 600 с.
12. Планування та бюджетування / О. І. Карінцева та ін. // Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. С. 138-156.
13. Управлінський облік [Текст] : підручник / В. С. Лень. - 2-е вид., випр. - Київ : Каравела, 2017. - 260 с. (бібліотека НТУ «ХПІ»).
14. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат [Текст] : монографія / О. Л. Михальська, В. Г. Швець ; КНУ. - Київ : Кондор, 2019. - 224 с. (бібліотека НТУ «ХПІ»).
15. Управлінський облік. Збірник задач : навчальний посібник / Д.А. Горовий, Т.В. Давидюк, С.М. Кравченко, О.В. Манойленко. – Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 400 с.
16. Управлінський облік. Підручник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська, Т. І. Воскресенська, Н. О. Микитюк. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2023. 672 с.
17. Фаріон І.Д., Писаренко Т.М. Управлінський облік: підручник. К. ЦНЛ. 2020. 792 с.
18. Хлевицька Т.Б. Фінансове планування та бюджетування: навчальний посібник. Київ. Державний університет телекомунікацій, 2021. 130 с.

Додаткова література:

1. Бюджетування на підприємстві [Текст] : навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. - К. : Кондор, 2008. - 312 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
2. Зліт і падіння стратегічного планування [Текст] = The Rise and Fall of Strategic Planning : научно-популярна література / Г. Мінцберг ; пер. К. Сисоєва. - К. : Олексій Капуста, 2008. - 412 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
3. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] : навч. посібник / В. А. Панков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко ; рец.: С. В. Каламбет, М. С. Пушкар, І. Д. Фаріон. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2007. - 112 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
4. Лень В. С. Управлінський облік: підручник. 2- е вид., випр. Київ: Каравела, 2017. 260 с
Основи бізнесу. Практичний курс. Збірник вправ, задач, тестів та ситуаційних завдань [Електронний ресурс] : навч. посібник / В. Р. Кучеренко [та ін.] ; ред. В. Р. Кучеренко ; рец.: М. П. Сахацький, М. А. Заєць, Т. О. Лисецька. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2010. - 176 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
5. Панков, В.А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] : навч. посібник / В. А. Панков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко ; рец.: С. В. Каламбет, М. С. Пушкар, І. Д. Фаріон. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2007. - 112 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
6. Планування діяльності підприємства [Електронний ресурс] : навч. посібник / В. В. Іванова ; рец.: О. В. Крисальний, П. М. Макаренко, А. Т. Опря. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр навчальної літератури, 2006. - 472 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
7. Управлінський облік [Електронний ресурс] : навч. посібник / П. Й. Атамас ; рец.: В. Я. Плаксієнко, І. Л. Сазонець, В. Є. Момот. - 2-ге вид. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2009. - 440 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
8. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] : навч. посібник / М. М. Бердар ; рец.: В. В. Сопко, В. О. Шевчук. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2010. - 352 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
9. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] : навч. посібник / О. О. Непочатенко ; рец.: М. Й. Малік, О. М. Варченко, С. О. Левицька. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2011. - 328 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
10. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях [Електронний ресурс] : навч. посібник / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко ; рец.: В. М. Опарін, А. П. Румянцев, Л. М. Шабліста. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2011. - 256 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
11. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] : навч. посібник / Г. І. Філіна ; рец.: В. Г. Єременко, В. П. Кузьменко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2009. - 314 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
12. Фінансове планування і управління на підприємствах [Електронний ресурс] : навч. посібник / Г. А. Семенов [та ін.] ; рец.: Ю. О. Долгоруков, С. Я. Салига, А. М. Турило. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2007. - 432 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
13. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посібник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна ; рец.: С. В. Науменкова, А. М. Турило, П. Й. Атамас. - 2-ге вид. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2009. - 520 с. (бібліотека НТУ «ХП»).
14. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки [Електронний ресурс] : навч. посібник / О. Т. Євтух, О. О. Євтух ; рец.: О. В. Дзюблюк [та ін.]. - Електрон. текст. дані. - Київ : Центр учбової літератури, 2011. - 408 с. (бібліотека НТУ «ХП»).

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді: модульної контрольної роботи № 1 (перевірка опанування студентами знань з тем 1-6) - 15 %, модульної контрольної роботи № 2 (перевірка опанування студентами знань з тем 7-12) - 15 %, підсумкової модульної роботи - 20 %, виконання курсового проекту - 30 %, виконання домашніх завдань за кожною з пройдених з дисципліни тем - 20 %.

Екзамен виконується письмо та містить: 1 теоретичне запитання, 10 тестових завдань різного рівня складності, 2 ситуаційних завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90-100	Відмінно	A
82-89	Добре	B
75-81	Добре	C
64-74	Задовільно	D
60-63	Задовільно	E
35-59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1-34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина ШЕВЧЕНКО